

OLAYLAR ve GÖRÜŞLER

TONGUÇ VE
EĞİTİM REFORMU

Enver KARTEKİN

Devrim Tarihi Öğr. ve Eğitimci

Büyük Türk eğitimcisi İsmail Hakkı Tonguç'u, on iki yıl önce bugün (23 Haziran 1960 sabahı) kaybetmiştik. Bıraktığı yapıtlar (eserler) gibi, anıları da güçlü ve değerlidir.

Bütün hayatını eğitim yoluyla Türk köylüsünün canlanması, Türk milletinin kalkınması uğruna harcayan Tonguç'un değeri de; her büyük insan gibi, ölümünden sonra daha çok anlaşmıştır.

Kendisi hakkında, İsviçre Pedagoji Ansiklopedisinde 62 sayfa bilgi verilmiş; Birleşik Amerika, Fransa ve İngiltere gibi ileri memleketlerde yayınlar yapılmıştı. Milletlerarası bir değer kazanmış; UNESCO tarafından az gelişmiş bazı ülkelerde uygulanmış; Türk bilim hayatının buluşu olarak tanınmış olan bu eğitim sistemi ve reformu üzerinde, kısaca durmak yerinde olacaktır.

Tonguç; yetiştiği çağlarda, bir köy çocuğu olarak bütün okulların kendisine kapalı olduğunu görmüştü. Büyük zorluklarla girebildiği bu okullarda ise yaramayan kuru bilgilerle, «Yalnız memur tipi» hazırlayan programlara göre yetişmişti. Yurdun çeşitli yerlerinde öğretmenlik yaptıktan sonra, Batı ülkelerindeki okulları incelemiş; onları, bizimkilerle karşılaştırınca «Türkiye'de eğitim sisteminin temelden değişmesi» gerektiğine inanmıştı.

Her çocuğa bütün okul kapılarının açılmayışı ve okullarda hayatla ilgili bilgilerin verilmeyişi gibi iki konu; onun ileride ele alacağı eğitim reformuna temel olmuştu.

Cumhuriyet rejimine gireli on yılı geçmişti. Yeni Türk alfabesi ile okur - yazar % 15'i bile bulmamıştı. Askerlik süresi kısaltıldığı; Aşar belâsı kaldırıldığı; din ile dünya işleri ayrıldığı halde, köylü yine, belini doğrultamamıştı. Nüfusun % 90'ı Cumhuriyetin ve uyarlığın en ufak nimetlerinden bile yoksundu. Köy ve köylü, kaderi ile yine başbaşa kalmış, Ortaçağ yaşantısından kurtulamamıştı.

Maarif, sağlık, ziraat, teknik köye girmemiş; devletin bu hizmetleri büyük kentlerin ve bazı bölgelerin sınırını aşamamıştı. Bu gidişle daha yüzyıllar beklemek gerekiyordu.

Şu halde işe nereden başlamalı idi?..

Maarif, sağlık, ziraat, teknik gibi en çok gerekli dört ayrı elemanı köylere göndermeğe devletin bütçesi ve başka olanakları elverişli değildi. Öyleyse, bu dört ayrı görevi az da olsa karşılayabilecek yetenekte; iş içinde yetişmiş, temel görevi öğretmenlik olan, yeni tip bir elemanı, kısa zamanda ve çok sayıda hazırlayarak köye göndermek gerekiyordu.

Eğitmer kursları ile Köy Enstitüleri; bu konuyu çözmek ve gerçekleştirmek; böylece «Köylü canlandırmak» temel ilkesine göre kurulmuştu. Bu kuruluş; Türk Maarifinde olduğu kadar, dünya eğitim alanında da bir reform; hatta bir devrim yaratmıştı. Bu bakımdan Köy Enstitüleri, Atatürk Devrimlerinin bir halkası olarak yer almıştır.

Ülkücü eğitimciler

Millî Eğitimde reformların yeniden ele alınacağı şu günlerde; 1936-1946 arasındaki bu denemelere ve uygulamalara eşilmek, onlardan faydalanmak gerekir.

Tonguç'un şu sözleri, onun eğitim ilkelere için çok açık olarak özetlemektedir:

«... Uygulanmayan bilgi, boş ve lüzumsuz bilgidir. Bilmek demek, yapmak demektir...»
«... Köy Enstitülerinde yetiştirilen çocuklar, iskolâstige köle olmaktan kurtarılmaya uğ-

raşmıştır. Onların kültürleri, cilâ şeklinde ve ezberlenerek benimsenmiş bilgi değil, iş içinde, iş vasıtası ile öğrenilen gerçek ve öz bilgidir...»

Tonguç'un iş eğitimi gerçeğe dayanmış ve başarılı olmuştu.

O süre yapılan eğitimdeki reformlar; her şeyden önce yurt gerçeklerini kavramış, ne yapmak ve nereye varmak istediğini bilen Tonguç gibi bir eğitici ile; ona inanmış ve kafa yapılı ona göre hazırlanmış, gerçek vatansever kadrolarla uygulanmıştı.

Atatürk ve daha sonra İnönü, bütün ağırlıkları ile bu konuya eğilmiş; İkinci Dünya Savaşı gibi bir süre içinde yurdumuzun dört yanı ateş çemberi ile sarıldığı bir sırada, bu devrimler durdurulmamıştı.

Mustafa Necati'nin başlattığı «Öğretmenliğe saygı» havası; Saffet Arıkan, Hasan Ali Yücel gibi devrimci ve cesur bakanların yönetiminde yeniden canlanmıştı. İhsan Sungu, Fakki Tonguç ve Rüştü Uzel bütün bu adlar; millî eğitimimizde ilk reformları gerçekleştiren ve kökleştiren unutulmaz önderlerdir.

Altın çağ

Klasiklerin yayınlanması, büyük ansiklopedilerin hazırlanması; teknik öğretimin köylere kadar yayılması; Güzel Sanatların her dalını Batılı örneklerle göre ve ulu-

sal benliğimizin doğrultusunda ileri götürülmesi; köylerin çoğunun okul ve öğretmene kavuşturulması; ümmilikle savaşın ilk öğretim seferberliği haline getirilmesi; yeni iki üniversitenin açılması, Türk üniversitelerinin özerklik ve tüzel kişilikle kavuşturulması gibi bir çok köklü eğitim hamleleri işte o devrâmların, dev çalışmaları ile bu süre; eğitim tarihimize «Altın Çağ» olarak geçecektir.

Millî eğitimde reform gereklidir. Fakat ilk önce; ne yapmak istediğimizi çekinmeden, kuşkusuzca ortaya koymalı ve söylemeliyiz. Yalnız karamsar bilgilerle yetiştirilen gençler, bugün hayatta hangi iş alanında görev bulabilecekler? «Devlet memuru» ve «Yük sek öğrenime öğrenci adayı» hazırlayan okul tipi yerine; iş adamı, ziraat ve teknik elemanı, hayat adamı yetiştiren bir sisteme gitmek başlıca amaç olmalıdır.

Sonuç

Tonguç; bu reform davranışında aşağıdaki beş üna temele dayanmıştır:

1) Reformlarda daha çok, Anadolu'nun çeşitli kent ve köylerinde çalışan öğretmenlerden faydalanmak.

2) Reformları uygulama görevi verilen elemanları ve tüm öğretmenleri; her çeşit politik baskılardan, iftiralarından korumak.

3) Plânlaşan reformların; bakan, hükümet ya da iktidar değişmesi gibi politik nedenlerle durdurulmasını, değiştirilmesini önleyici yasal tedbirler almak.

4) Reformların uygulayıcı. Atatürk Devrimlerinin koruyucu, milletimizin yararlarının hazırlayıcısı olan öğretmenleri; geçim sıkıntısından, maaş kanunlarının silesinden kurtarmak.

5) İş eğitimi sistemine göre okulları; işlik, bahçe, müzik salonları ile, çocuklarla birlikte ana - babalar için de sevilen ve aranan «Bir hayat kaynağı» durumuna kavuşturmak.

İşte Tonguç, yukarıda özet olarak belirttiğimiz ana ilkelere uyarak, dünya çapında yapıtlar (eserler) vermiş; ölmezliğe ulaşmış böyle bir insandı.

